

**Magyarok
az üveghegyen túl** Iancu Laura:
Szeretföld,
Magyar Napló, 2011.

A könyv belső címlapján az „Elbeszélés” szó igazít el az eddig inkább költőként ismert Iancu Laura írásművének műfajáról. Nem vitatkozom ezzel a meghatározással, de hozzátenném: *balladisztikus* elbeszélés (vagy kisregény) ez; a székely népballadák hangulatát idézi föl számomra. Pedig nem a székelyek nyelvjárási elemei fordulnak elő a szereplők párbeszédeiben és fohásaiban, hanem a Kárpátoktól keletre elterülő Moldvában, a Szeret folyása mentén élő, nálunk jóval kevésbé ismert csángó magyarok regionális kifejezései, fordulatai. A történet Szeretföldön, közelebről a sokat szenvedett, háború dúlta Szeretfalván játszódik. A helynevet afféle *beszélő névnek* érezzük, mint nem egy székely faluét (például: Istensegíts), pedig – ellenőriztem a térképen – létezik ilyen falunév a folyó közelében, közel az ukrán határhoz, amely elvágja egymástól Moldvát és Bukovinát. A *Szeretföld* szóhangulata a népmesék, népballadák búvkörébe von bennünket, s egy olyan zárt faluközösségbe, amely bőven termi a helybeli mondákat, babonákat és a velük összekeveredő vallásos képzeteket, hiedelmeket, nemkülönben a különleges figurákat – a halottak lelkét látó embert s hasonlókat.

Néprajzi tájékozottságunknak is kedvez Iancu Laura műve azzal, hogy nyelvközösségünket és kultúránkat kiterjeszti a Keleti Kárpátokon túlra, de ne gondoljuk, hogy az író csupán a szociográfiai érdekességre építette művét. A csángó nyelvjárás önmagában is megnyerné archaikus hangzásával az anyaországi olvasót, de az nyelvészociográfiai kuriózumnál többre vágyik, amikor belefog a történetbe. És többszörösen is úgy érzi: nem csalódott – irodalmi mű ez a javából. A háborútól megcsönkült, régi vágású faluközösség éppúgy, mint a sokszálú történet összecsomósodása, a szereplők drámaian kibontakozó lelkivilága, vagy a visszatérő motívumok szimbolikája. Egyszóval az epikai, drámai és lírai jelleg szerencsés találkozása.

Sokszereplős történet ez. Nem egyetlen főhőse van. A „hős” a falu népe, illetve annak tucatnyi, epizodikus kiragadott egyede. Különösek és tipikusak: mindnek van jelleme, sorsa, keresztje, szenvedélye. Megszállottak is akadnak közöttük, például a szó *Kőműves Kelemen*-i értelmében balladai alak, Józsa Péter templomépítő mester. Estig fölrakott temploma éppúgy leomlik reggelre, mint Déva vára, de ő sem adja föl. Iancu Laura ironikusabban kezeli őt, mint ahogy a székely ballada (vagy annak moldvai változata) állítja be Kőműves Kelement. Mert miféle ember lehet, ha feleségének életét mézbe fojtja? Bármilyen kegyes cél vezet az Isten házának fölépítésében, nagy kujon lehet,

mozó tekintettel fürkészi a körülötte hajladozó asszonyokat – akad is köztük, aki rögtön a haját igazítja, amikor megérzi a mester őrajta legelésző tekintetét.

Józsa Pétert hasonlóképpen éri utol a végzet, mint Kőműves Kelement. Amikor sokadszor is leomolnak a templom falai, kihirdeti, hogy akinek a felesége elsőként lép a templom földjére, „annak az árnyékát lemérem egy nádszállal, és a nádat a templom északi falába építem, attól majd megmarad a fal!” És ki más lépne elsőként az építkezés területére, mint éppen a mester felesége, Anna. A mester rosszul lesz, magához térvén mégis leméri Anna árnyékát, s a mércéül használt nádszálat beépíti a falba. De a végzet nem a babona vagy a tényleges emberáldozat szándéka miatt ragadja el tőle Annát. Az asszony abba hal bele, hogy sosem kapott házasságukban igaz szerelmet, s ami még jobban fáj neki, gyermeket. Hogy elviszi-e a bánat, vagy tengődik tovább szívtelen urával, azt az író sejtésünkre bízta.

Mindamellet nagy oka van annak, hogy templomot emeltet a falu népe. A háborúban sokan ott maradtak a távoli hómezőkön, s Szeretfalván a gyerekhalandóság is megnőtt. Sok hitre van szükség az élet újrakezdéséhez. A férfiaknak fogalmuk sem lehetett róla, hogy milyen ügyért fogták hadra őket, látóköriük nemigen terjedt túl a falut övező erdőkön vagy a Generális ormán. De azt tudják vagy érzik, hogy béke és szeretet nélkül nem mennek semmire annyi véráldozat után. Volt azért, aki szerencsésnek mondhatta magát: Jeremiás – körülötte épül föl a mozaikszerűen összerakott kisregény.

Jeremiás Szibériából gyalogolt majdnem hazáig, de a Generális birkalegelőjén álló kútnál megtorpant, nem vitte tovább a lélek. Tartott tőle, hogy háza nem otthona többé. Egy időre szem elől veszítjük őt, megismerkedünk a falusiakkal, a többiek közt Jeremiás feleségével, Magdolnával. A falu férfijainak álmaiban gyakran megjelenik az asszony, nem úgy, mint a valóságban, hanem meztelenül: szépsége mindenkit megigéz. Magdolna bűnös vágyakat ébreszt bennük, mert bukott nőnek minősül. Jeremiás távollétében kilenc éve teherbe esett egy erőszakos orosz katonától (a költői szabadság kedvéért elhanyagolhatjuk a háború történelmi dátumait). Titokban szült fiát, Nevenincs Pétert szolgának magukhoz vették Cikóék, Magdolna csak lopva láthatja, etetheti a történet idején nyolcesztendő fiút. Nevenincs Péter őrzi a falu birkanyáját, többnyire a Generálison, ahol az itató áll. A kútnál megismerkedik a katonaruhás Jeremiással, ösztönei arra készítetik, hogy minél többször fölkeresse és kérdezzesse. Nem tudja, hogy ez az idegen az édesanyja férje, de a kisregény végére kideríti. Jeremiás rátalált övéire, s magához öleli a „törvénytelenül” született fiút és Magdolnát. A végső harangzúgásban az esendő emberiség újjászülető reménye zendül fel.

Alföldy Jenő